

13. 2. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Trestní právo v EU

Čas od času probleskne médii zpráva o tom, že nějaký český občan je trestně stíhán v jiném státě tamními orgány. Někdy se jedná o vcelku kuriózní trestné činy jako je třeba špionáž, jindy pak o „běžnou“ trestnou činnost, avšak občas i o velmi závažné zločiny. Je tedy jistě užitečné mít alespoň základní ponětí o trestním právu v Evropě, pro orientaci i pro jistotu.

Trestní právo jako výraz suverenity

Trestní právo je velmi specifický obor práva, který má být užít, když už ostatní prostředky nelze nedostačují nebo selžou (ultima ratio). Jako nejrazantnější standardní donucovací prostředek státu vůči jednotlivci si tak trestní právo uchovává jakési výsadní postavení. Každá země jen velmi pomalu přistupuje k jakékoliv mezinárodní harmonizaci a hlídá si trestní právo jako jeden z výrazů své suverenity.

Evropská unie před přijetím Lisabonské smlouvy zařazovala spolupráci v trestních věcech do tzv. třetího pilíře, což znamenalo, že jakékoliv opatření si vyžadovalo jednomyslný souhlas všech členských států. Evropský parlament měl pouze konzultativní roli a neexistovala možnost řešit porušení sjednané dohody před Evropským soudním dvorem.

Po přijetí Lisabonské smlouvy se toto vše změnilo a evropské instituce mají efektivnější nástroje, jak dostát základnímu závazku EU, tj. vytvořit prostor svobody, bezpečnosti a práva. Zároveň byla posílena role národních parlamentů, aby mohly kontrolovat, zda přijatá opatření nekolidují s principem subsidiarity[1]. Snahou EU však není nahradit kodexy trestního práva v členských zemích, ale vytvořit jednotný rámec (standard) pro uplatňování trestní represe v celé EU.

Smlouva o fungování EU v článku 83 zavádí nástroje ke stanovení tzv. euro zločinů. Jedná se o závažnou kriminalitu (terorismus, korupce, pašování drog či zbraní nebo obchod s lidmi), která by měla být postihována kdekoli v Evropě. Dále pak jsou celoevropsky chráněny finanční zájmy EU.[2] Kromě trestných činů (hmotné právo) se EU snaží též vytvořit jednotný rámec i pro trestní řízení (procesní právo). Každé podobné opatření v oblasti trestního práva EU však musí být v souladu s Listinou základních práv EU[3] a též Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.[4]

Role Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Právě zmíněná Úmluva a dodatkové Protokoly (vytvořené však pod hlavičkou Rady Evropy a nikoliv EU) garantují např. zákaz mučení, zrušení trestu smrti, právo na spravedlivé řízení (nezávislý a nestranný soud, veřejnost procesu, presumpce nevin, právo na advokáta, bezplatnou pomoc tlumočníka apod.) nebo právo na odvolání.

Toto vše (a nejen to) musí signatáři Úmluvy a jejich orgány respektovat. Dodržování jednotlivých pravidel a Úmluvy jako celku pak v roli nejvyšší instance kontroluje Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku.[5]

Evropská unie nezůstává pozadu a snaží se stále více podobné minimální standardy též zakotvit do některých svých dokumentů, přesto nelze hovořit o jednotném evropském trestním právu. Na jedné

straně se zvyšuje ochrana obětí trestných činů, avšak na druhé se hledí i na práva obviněných. Evropská komise předložila návrhy, které mají zaručit obviněným právo na překlad a tlumočníka a též na písemné poučení o právech. Další návrhy se budou týkat práv na obhájce a na kontakt s příbuznými či konzulátem.

Závěr

Přestože se tedy EU v oblasti trestního práva angažuje stále více, specifika jednotlivých států do značné míry přetrvávají. Lze se však snadno seznámit se základními body jednotlivých trestních systémů pomocí evropského justičního webu[6], kde se dají nalézt i informace o odškodnění obětí či o tzv. eurozatykači, který umožňuje státům vydání vlastního občana k trestnímu stíhání do ciziny (v rámci EU), pokud byl trestný čin spáchán v zahraničí.

Mgr. Petr Leyer,

Transparency International

Tento článek vzniknul v rámci informační kampaně Zastoupení Evropské komise v ČR o právech občanů EU pořádané společností [Naviga4, s. r. o.](#)

Praktické informací k tématu naleznete na stránkách [Vaše Evropa](#)

Hlavním cílem kampaně je zvýšit povědomí o právech občanů EU, a to jak mezi odbornou, tak mezi širokou veřejností. Příbuzným projektem je populární soutěž pro širokou veřejnost „[Občane EU, znáš svá práva? Pouč ostatní](#)“.

[1] Vše má být řešeno pokud možno na co nejnižší institucionální úrovni.

[2] Článek 325 Smlouvy o fungování EU.

[3] ČR však k Listině nepřistoupila.

[4] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#)

[5] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#)

[6] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#)

Další články:

- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci *acquis* EU: český fenomén gold-platingu na příkladu](#)

konfiskační směrnice

- Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?
- Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení
- Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?
- Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury
- Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026
- Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS
- Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob
- Nový zákon o zbraních a střelivu
- Dětský certifikát